

Tisztelt Elnök úr, tisztelt Akadémikusok, kedves kollégák

„*Hétköznapi építészet*” címet adtam székfoglaló előadásomnak, noha számomra ez az alkalom valóban ünnep. Előre is elnézést kérek zavarodottságomért – ezért is a felolvasás módszerét választottam – valamint a képanyag joggal bírálható technikai kivitelezésért. Nézzék el ezt nekem.

1. Ahogy a Piazza Navonáról készült kép mutatja, a rangos épületek közege is a hétköznapi élet és a középszerű épületek tömege. Mindannyiunk tudatában létezik ez a természetes élmény, engem építészé válásom óta inspirált a kortárs hétköznapi épületek élménye. Erről szeretnék értekezni.

Gyermekkoromban izgalommal töltöttem el az épülő házak, kiásott pince tömbök és a kötésben rakott téglafalak, de a történelem felől jutottam el az építészethez.

A budai Vár rekonstrukciója, a középkori falak helyreállítása, az 50-es évekbeli műemlékvédelem volt a meghatározó élményem. Már csak ezért sem tudok egyetérteni a mai „*historizáló replikák*” gyakorlatával, ami újra kerti építményekké degradálja és populista díszletté alacsonyítja az erős építészetet, akár a budai Várpalota, akár a Visegrádi Kastély, vagy a Diósgyőri vár esetében.

Olyan épületeket fogok bemutatni, melyeket az építészet-történet és érdeklődésünk is alig tart számon. Az épületek mégis jellemzőek mind az építészeti örökség, mind a korszak maradandó emlékei vonatkozásában, mivel egy-egy korszak kiemelkedő építészeti emlékei nem érthetők meg a többséget képviselő, középszerű épületek sokaságának ismerete nélkül

Az emberi arccal kapcsolatban a mindennaposságban rejlő szépséget úgy mutatták ki, hogy a kutatók addig rétegeztek egymásra több portrét, amíg egy átlagarc jött létre. Minél több kép volt egymásra rakva, azaz minél átlagosabb volt az arc, a kísérleti alanyok annál vonzóbbnak találták.

1963-ban diplomáztam, 14 éves korom óta építésznek készültem. Tanárookra emlékezem, akiket a gimnáziumtól kezdve hosszan lehetne sorolni. dr Gyapay Gábor osztályfőnökömtől tanultam a magyar történelem hétköznapijaiban és az európai kultúra összefüggéseiben való eligazodást. Építész tanárom Jurcsik Károly volt, ezt máig is nagy szerencsémnek tekintem.

Pályakezdemésem talaja a 60-as évek magyar építészeti közege, melyre egyre nagyobb nosztalgiával gondolok vissza, talán nem csak az öregedés nyilvánvaló tüneteként. 1970-től, a Mesteriskolával – kezdetben dr Finta József védőszárnyai alatt, már a profi építészpályám zajlott, melyet, 1980-ban az Ybl díj elnyerése hitelesített. Az akkori Finta műterem igazi közösséget alkotott, számos barátal és munkatárssal, akik segítségére most is szívesen emlékezem.

Az építész Mesteriskolára mesternek Szendrői Jenő 1984-ben hívott meg. Itt is, a Műegyetemen is tanári tevékenységemet az alkotó építész pályába integrálva végeztem, igazi közege a műterem, a közös munka volt. Ezt az alkotó és tanító munkásságomat a MÉSZ Kotsis Iván éremmel ismerte el, kitüntetésem között számomra ez a legkedvesebb.

Építész pályám során több tucat épületet terveztem. A Budapesti Margit-szigeti Domonkos Apáca kolostor helyreállításaért ICOMOS díjat kaptam. Az MM csoport tagjaként terveztem 2014-ben a Trefort kertben megvalósult „*Egyetem halottai*” Emlékművet, melyet szakmai és társadalmi elismerés kísért

Az 2006-ban habilitáltam a Műegyetemen, előadásom címe *Városi épületek - Városforma és modernitás* volt, egyik illusztrációja pedig G.B.Nolli *Róma belvárosa* c. térképe 1748-ból -, mellyel a kezdő képre is utalnék.

Tanári pályámon soha sem műveltem az elméleti előadás műfaját. Építész vagyok, ezért igazi építészeti műnek csak külső vagy belső teret, épületet ismerek el. Sem a tervrajz, sem bármily tetszetős elmélet, nem építészeti alkotások. Ezek más alkotót, nem építészt igényelnek. Grafikust, filozófust, urbanistát, építészet-teoretikust vagy értő kritikust. A házat – sokszor egymás ellen is ható vektorok eredőjeként – létre is kell hozni. Ez az építész hivatása.

2. Előadásom két részre tagolódik.

2.1 Hétköznapi épületek Budapesten

2.2 Saját példák a hétköznapi építészetterületéről.

1.Önkényesen kiválasztott időszakok köznapi építészetéhez szolgál adalékokkal az első rész, felillantva az akkori építészeti közeget, azokat a mára már névtelen alkotókat, akik tevékenysége jellemezte a mindennapi építészetet. Az egyik ilyen időszak az 1930-38 közötti konszolidációs évtized, a másik pedig az 1950-60-as évek fordulója. Mindkettő átmeneti kor, melyek épületeit ifjú koromban a kortárs építészet példáinak tartottam, nem a kiemelkedő csúcsteljesítmények, hanem a mindennapokat meghatározó tisztas közép-szer értelmében. A válogatás alapja volt, hogy valamilyen személyes emlékem mindegyikhez fűződik. Többet közülük az építésszé válásom évtizedében a városi középosztályi lét keretének ismertem meg. Alkotóik –köznapi építészek- pedig pályatársaim, ha évtizedek is választanak el egymástól bennünket.

A 30-as évekből való példáimat egy korabeli reprezentatív kiadványból válogattam ¹-kiemelve a közép-szerű épületeket, mellőzve az ismertebbeket.

Az 1926-at követő stabilizáció haszonélvezői a közép-prétegek, a közalkalmazottak és az értelmiség volt. Az ország harmada viszont *a hárommillió koldus országát* alkotta. A Szegfű szerinti harmadik nemzedék alkotta ezt a sajátos, tekintélyelvűre épülő, *neobarokk* társadalmat. A megszólítások az Európában már régóta elfogadott *úr* helyett *kegyelmes, méltóságos, nagyságos és tekintetes úr* társadalmi helyzettől függő bonyolult rendszerén alapultak. A közép-prétegeknél általános volt a háztartási cselédek tartása, ugyanígy a mosó-nő intézménye. A hivatalokban altisztek teljesítettek kisegítő szolgálatot. Az épületeket házmesterek és vice-házmesterek kezelték. Mindezek építészeti kihatása kézenfekvő. Magyarázatul szolgál arra, hogy kik az építetők, milyen típusú épületek épültek, miért nincs tömeges lakásépítés és milyenek a funkcionális igények.

Ugyanekkor jelentős modernizáció is történt. Az oktatás korszerűsödött, kezdett kiépülni a szociális ellátás, a nyugdíj- és az egészségügyi biztosítás rendszere, a higiénia általános követelménnyé vált. Számos modern kórház épült, de a nem megfelelő lakhatási körülmények miatt népbetegségnek számító TBC-t csak a felszabadulás után sikerült felszámolni. A rádióadás 1925-ben indult meg. A korábbi, ritka magántelefonokat, 1928-tól utcai telefonhálózat egészítette ki. A sportolás általánossá vált, új sportok honosodtak meg. Úszás, síelés, evezés, tenisz a fiatal

¹ *Új magyar építőművészet I.kötet (1935) és II.kötet (1938)* A kötetek szerkesztői : Györgyi Dénes, dr Hüttl Dezső, Kozma Lajos .A kiadvány céljára jellemző az „Előszó „

középréteg testedzésévé vált a hagyományos úri sportok - vívás, lövészet, vadászat - helyett. Természetjáró mozgalmak indultak. A középrétegek üdülése társadalmi elvárássá vált.

A fővárosban jól szabályozott építőtevékenység mellett olyan jelentős városrendezési akciókra is sor került, mint például Lágymányos és Kelenföld kiépítése, új hidak építése, a budai oldal városképének nagyvonalú átalakítása, vagy a Tabán 1930-as évekbeli bontása. A fővárosi lakásépítés azonban így is lassan fejlődött, pedig az un. „keresztény középosztály” megerősítését leginkább a méltó lakáshoz, álláshoz juttatás szolgálta volna. Megindult a korábbi polgári lakások megosztása és egy-egy u.n. "városi ház" építése, de a lakáshiányra gyakorolt hatásuk messze elmaradt akár a bécsi munkáslakás-építés (Hof-ok), akár a németországi Siedlungok eredményeitől. A kormány állami lakásépítési programot indított be, melynek keretében elsőként épült fel a tabáni Bethlen-udvar (Neuschloss Kornél és Gyenes Lajos, 1923), vagy az újszerű beépítést megvalósító Böszörményi úti tömbök, - korabeli megnevezésével Tisztai és Tisztviselői Társasházépítő Szövetkezet Horthy Telep építkezése (Kappéter Géza és Martonosi Baráth Lajos. 1926-28) Ezek konzervatívizmusára jellemzőek az elnevezések is : vitéz Artner-, báró Hazai-, báró Szurmay-,és gróf Csáky-udvarok. A magántőkére számítva új adótörvényt és hitelezési rendszert dolgoztak ki, melyek hatása a 30-as évekre már felgyorsította a lakásépítést.

Az építészeti körkép sajátos kettőséget mutatott. A húszas évek konzervatív kulturális szemlélete csak lassan oldódott fel a 30-as évek elejére. A képzőművészetek terén a római iskola alkotói a korszak végére jutottak ízlésformáló szerephez, elsősorban monumentális alkotásaik révén. A korszerű képzőművészet társadalmi elismerése a ma napig sem vált általánossá. A komolyzene és a dzsessz csak szűk rétegeket érintett meg. Viszont 1929-től a hangos film hódított teret, általános szokássá vált a mozi látogatás, sok mozi ebben az időszakban épült, vagy épült át a korábbi kabaré színházakból. A kávéházak helyett presszók épültek. A Belváros üzletei kezdték a bécsi és berlini ragyogást utánozni. Bemutatók néhány váci utcai portált, orfeumból átalakított mozit, mint a modernizáció példáit, hiszen ezek, az ostrom után megmaradt formájukban, ifjúkoromban még hétköznapi életem kereteit alkották

Váci utcai portálok 1934 Farkas Endre György, Korányi György, Bálint és Sándor
Portálok 1937 Horváth Lajos
Savoy mozi az Üllői út és a Baross utca között (Vörösmarthy)
Corso mozi a Váci utcában (Bartók terem, Pesti színház)

Az építészeti erjedés csak a 20-as évek végén indul meg. 1927-ben a Műegyetemen hallgatói kiállítást szerveznek, ahol Molnár Farkas és Rácz György korszerű tervei sikerrel szerepeltek. 1928-tól Bierbauer Virgil szerkesztésében megjelent a Tér és forma c. folyóirat, mely a 40-es évek végéig a korszerű építészet műhelyévé vált. 1931-től megindul a Napraforgó utcai lakótelep építése, nem államilag szubvencionált formában, hanem a „Fehér és Dános” cég magán vállalkozásában.

Ezzel vette kezdetét az az időszak, melyet néhány elfeledett épülettel illusztrálok. Célom nem a kiemelkedő alkotások bemutatása, hanem az, hogy képet alkothassunk erről a formálódó, átmeneti, máig hatással bíró építészeti közegről.

A lakóépületek a korabeli középosztálybeli igényeket tükrözik: - házmester lakás-mosókonyha, hiszen mosónő jött még bérházban lévő lakáshoz is a heti mosást, vasalást elvégezni, - cselédszoba, általában a konyhával kapcsolatban kialakítva, -

ebédlő, ami nem csak a reprezentációt szolgálta, hanem a napi étkezést is, általános volt, hogy a családfenntartó délben is otthon ebédel.

Budapesti példáim magántőke által, zárt sorúan épült bérházakat mutatnak be. Ezek nagyrészt bank kölcsönrel, spekulációs céllal épültek.

A városrendezés korszerű elveinek megfelelő új alaprajzi rendszer vált általánossá, mivel a korábbi sűrű, zártudvaros beépítést a lazább, keretes beépítés váltotta fel. A telek kihasználása érdekében az utcai traktusok beépítési mélységét növelni kellett, amit a három traktusos, általában 14m mély, hallos lakástípus és a fogatolt elrendezés biztosított. Az utcai homlokzaton, az első emelet felett engedélyezett 1m-es kiugrás a hasznos alapterület növelése mellett, jellegzetes zárterkélyes formáláshoz vezetett.

Krisztina krt. 24. bérház 1936 dr Hüttl Dezső
Historizáló stílusú, földszinten igényes kőburkolatú bérpalota, elegáns zárterkélyekkel korszerű, hallos lakásokkal

Hüttl, Hauszman veje volt, sokat foglalkoztatott műegyetemi tanár, felsőházi tag. Pályája az eklektikus, neobarokk épületektől (pl Piarista több 1917) a korszerű Péterffy S. utcai kórház, a Cházár András utcai Beszkárt garázs, Astoria melletti Akadémiai bérház formailag modern, de szellemében a stílusserűtől nehezen elszakadó megoldásokig ível.

Petőfi téri Bérpalota 1937-38 Schömer Ferenc, Vágvecsei Wellisch Andor
A Közmunkatanács előírása szerint, egységesen tervezett, részben kőburkolatú homlokzatok, modern stílusban, korszerű, hallos lakásokkal

Gellérthegy u. 29-31. bérház 1933-34 vitéz Irsy László
utcai kőhomlokzat a lábazati szint és az emeletek eltérő burkolásával, hallos lakások
A szerző a római iskola szemléletét képviselte, a Magyar Építőművészet szerkesztője volt, a 40-es években a népi építészet felé fordult.

A következő épületek jó arányú homlokzatain a változatosság követhető nyomon, amit az ismétlődő alaprajzok ellenére, a zárterkélyhez csatlakozó erkélyek és mellvédjeik, az esetleg átforduló ablaksorok formálásával valósítottak meg.

Bérházak Bakáts utca, Pozsonyi út 1936, 1937 Hámor-Hamburger István
A Pozsonyi út 23. loggia elválasztó falai Luxfer üvegbetonból készültek, a lakásalaprajzok mintaszerűen funkcionális elrendezésűek.

Ostrom u. bérház 1936 Pintér-Politzer Miksa
Lánchíd u. bérház 1936 Rumszauer Gyula
Városmajor u. 27/a,b 1938 Málik József

Erről a bérházzal többet tudok, mivel Ómama az államosításig lakta a negyedik emeleti két szoba hallost lakást. A ház közvetlenül a háború előtt készült el, felvonóval, központi fűtéssel. Óvóhelye is volt, ami akkor már a bérházak kötelező kellékének számított. Szokás szerint 1:100-as engedélyezési építésztervek alapján épült, részlettervek csak a vasbeton szerkezetekről készültek. A konszignációk és a költségvetések voltak nagyon részletesek. A mi pár évvel korábban épült zuglói lakásunkkal összehasonlítva korszerűnek tűnt. A mellékhelyiségek szellőzőkürtökre voltak kötve, nem "lichthofra", a szobákban radiátorok, nem cserépkályhák, a konyhában kétrészes öntöttvas mosogatók voltak. Szép sárgaréz vasalatokat szereltek a sima belső ajtókra. Fekete-fehér, sakktáblás mozaiklap, a lépcsőházban linóleum volt a padlóburkolat. A helyiségmérétek viszont józanul pontosan csak az igények szerint alakultak, régi, reprezentatív bútorokat nem lehetett elhelyezni. Már gyerekkoromban átéreztem ezeknek megoldásoknak a célszerűségét.

Málik József (1893-1963) ebben a kornak sokat foglalkoztatott építésze volt. Tipikusnak mondható pályája az art-deco-tól, a bemutatott modernista bérházakon keresztül, melyek további példái találhatóak az I. Toldy F. u. 27-29, vagy a II. Csalogány u. 3/d alatt, az IPARTERV-ig ível. Itt 1949-ben a Könnyű- és Műszeripari Tervező iroda vezetője lett, 1955-ben az elsők között kapott Ybl díjat

Villák:

Bornemissza Géza miniszter villája 1936
Tamás u.40. Páger Antal villája 1933
Somlói ú. 52. villa 1932

vitész Irsy László
csicséri Orosz József)
Rados Jenő

Húsz évvel későbbi épületeket mutatok még, szintén egy átmeneti időszak példáit. Stílusváltás, útkeresés jellemzi ezeket is, a szocreál-ból a korszerű építészet felé történő visszatérés adja a formájukat. Néhány foghíj épület és a hatvanas évek elejéről a tömeges lakásépítéshez vezető kísérletek már a saját pályámra is közvetlen hatással voltak.

A Bocskai úti öt foghíj, pl ez a Bocskai út 4-6. alatti, 1956-ra készült el, a Középülettervezési Tanszéken tervezték, dr Kiss Tibor vezetésével, aki a háború előtt remek modern épületeket tervezett. A szocreál formaképzés kívánalmát a környező épületekkel egybecsengő, de azoknál korszerűbb kialakítás váltotta fel. Ebben az épületben fogatolt, szintenként két db hallos és négy db szoba - konyhás lakással. A lakásterületek jóval szerényebbek, mint a harmincas években.

A Margit krt-on a Szomjas és a Regent ház 1959-60-ban épült, Dúl Dezső tervei szerint, az ostrom alatt elpusztult modern bérházak helyén. A forradalom utáni változások egyik jele volt a foghíjak OTP által szervezett beépítése. A lakáshiány megoldására ezek az építkezések kevés hatást gyakoroltak, inkább reprezentációs üzenetük volt, ahogy ezeknek a kőburkolatú házaknak is a Mechwart-liget kapujában. Sokszor képviseltek városi épülethez, utcaképhez méltatlan sematizmust is, mint ez a Bartók Béla úti épület. A beépített anyagok, szerkezetek választéka és minősége igen gyatra volt, hiányoztak a háború előtti kiváló termékek, mint pl a Halamon ablakok, vagy a Haas és Somogyi portálok. Az építőipari kézműves tudás és igényesség viszont még megvolt, néha pótolta ezeket a hiányokat.

Az óbudai kísérleti lakótelep épületei átmenetet képeznek a későbbi évek tömeges lakásépítéséhez. A hatvanas évek elejére az 1958-ban lebonyolított tervpályázat nyertes terveit építették itt meg, kertvárosi jellegű beépítésben. A telep mára nagyon kellemes lakókörnyezetté vált, a legfeljebb három-négyemeletes magasság és a változatos épület elrendezés feledtetni a telepszerűséget. A LAKÓTERV, a BUVÁTI, a KÖZTI és az IPARTERV neves építészei tervezték. Sokféle lakáselrendezést próbáltak ki, általánossá vált a beépített bútorok tervezése, így az átlagos 43m² ellenére a lakások mégis jól használhatók. Hagyományos épületszerkezetek készültek, az eredeti homlokzatok igényesek, színezettek voltak. De a tervek nem váltották be azokat a reményeket, amiket az építés-politika elvárt a tömeges lakásépítéstől, hamarosan a házgyárak iparilag előállított kötött rendszerei váltak uralkodóvá. Az óbudai kísérlet csak a foghíjépületekben és a budai zöldövezeteket elborító társasház építkezések jobbik felén éreztette hatását.

2.A második részben általam tervezett épületeket mutatok be a köznapi építészet példáiként. Az első kettőt, fiatal építészként 1964 és 1969 között terveztem, Székesfehérvárott és Sopronban. Ezek történelmi belvárosok zárt utcáiba illeszkedő épületek, melyeknél az előző példákból is leszűrtem, természetesnek tűnő elvárásokat tekintettem mérvadónak. A korabeli műemlékvédelmi kritika mindkét épületet kedvezően fogadta.

A Székesfehérvári, Romkerttel szemközti, épületben az alsó szinteken Biztosító Irodát, feljebb műtermes lakásokat kellett elhelyezni. Az első emelet felett kialakított belső udvarról nyílnak a kétszintes, galériás lakások. Eredeti állapotában a kettős funkciót tükröző, részben a homlokzatba belevágott nyílásokkal, részben falsíkba helyezett fémablakokkal tagolt, a faktúra igényének szürkés kismozaik burkolattal megfelelő épület volt. Az árkádok lebegtetett formálását az 1938-as Lux féle térrendezés és a telken bemutatott középkori rom-maradványok indokolták.

Sopronban, a Széchenyi téri épület léptékének és illeszkedésének megtalálását tartottam a legfőbb építészeti kérdésnek. A szomszédos Domonkos templom és egyemeletes házsora valamint a szecesszióba hajló eklektikus Postapalota, utcavonalán harmonikus utcakép alakult ki. A homlokzatokon falsíkba helyezett ablakokat és a szomszédos épületek tradicionális, plasztikus építészeti profiljaival kontrasztba állított, sávos műkő burkolatot terveztem. Az épülettömegek magassági eltérését magas tetőtömeggel hidaltam át, megfelelve a három traktust igénylő funkcionális igényeknek is.

A harmadik, itt tárgyalt munkám, a Grand Hotel Hungária átépítése a Baross téren. 1985-ben került átadásra. A tömbbelső feltárása, hasznosítása volt a megoldandó építészeti kérdés. Az óriási szálló négy hajdani lakótelket foglal el, hármat megtartott beépítéssel a Rákóczi úton, egyet pedig a hátsó utca mentén. A beépítésnél a hetedik kerület udvarokkal átszótt. kialakítását vettem alapul, azzal a módosítással, hogy a funkcionális igények az alsó két szinten a teljes területet elfoglalták. A belső udvarok padló szintjét ezzel megemeltem ugyan,- elszakadnak a környező utcák szintjétől-, de a fölöttük lévő épületszárnyak lábakra állításával a szálló belső életét szolgáló, összefüggő udvarfelület alakult ki. A lábakra állítás másik szempontja a szűk udvarok állandó átlegegőzésének a biztosítása volt. Ennek építészeti megjelenítését a Munkás utcai homlokzat mutatja.

A szálló közösségi tereiben, a padló és az oldalfalak kerámialap burkolásával, olyan megoldásokat találtunk, amely a berendezési, arculati módosulások –melyek szükségszerűen divatot követnek - ellenére biztosítják a terek eredetileg tervezett egységét.

A XIII. kerületi lakóépületeket a közelmúltban, 2007-10 között, terveztem. Mintegy 150db lakás készült el, három épületben a kerületi önkormányzati lakásépítési program részeként. Megkerülhetetlen az építetői, társadalmi háttér felvázolása. A 30-as években épült foghíjakhoz képest igen jelentős az eltérés, igaz, hogy ezek a bérlakások kifejezetten szociális szándékkal épültek.

Budapesten az 1970-es években tetőzött a lakásépítés, egyre kijebb épülő lakótelepeket eredményezve. Az állami szubvenciókra alapozott, expanzív lakásépítés már a nyolcvanas évek közepére összeomlott, a kilencvenes évekre pedig a rendszerváltással teljesen megváltozott a helyzet. Budapesten jelenleg a privatizáció következtében nagyon alacsony arányú a bérlakás szektor. Míg korábban a városlakók kétharmada tanácsai bérlakásban lakott, mára 10%-nál is kevesebb a bérlők száma. A polarizálódás viszont egyre nyomasztóbb: luxus minőségű új lakások mellett, a városból történő kiköltözés, a szuburbanizáció jelenségével együtt, a lakhatási szegénység egyre láthatóbbá válik. A korábban elhanyagolt, privatizált lakóházak a város egyes részein sorra újulnak meg, míg máshol a középosztálybeli családok elköltöznek, magukra hagyva a szegény és előregedő tulajdonosokat romos lakásaikban. Az állam az önkormányzatokra bízta a

lakáskérdés kezelését, Budapesten a kerületek felelőssége lett a lakáspolitikára. Ennek céljait: a középrétegek városon belül tartását,
a fiatalok, pályakezdekők lakáshoz jutási esélyeinek javítását,
a lakásállomány felújításának elősegítését és
a szociális lakásproblémák enyhítését a XIII. kerületi Önkormányzat a közösségi bérlakás szektor bővítésével kívánta elősegíteni. Ezek lakbérébe ugyan az amortizáció is beépítésre kerül, de bérük mégis fele a piaci alapon működtetett, magántulajdonú bérlakásokénak. A lakáshoz jutás szociális alapú pályázati rendszer szerint történik.

A lakások mérete és minősége iránti igények a gazdasági fejlődéssel párhuzamosan módosultak. A sok korszerűtlen lakás következtében Budapesten ma a lakott lakásokban 24m² jut egy főre, aminek fenntartásához az elvárható lakbérek elégtelenek. Elfogadottá vált az alapterület megtakarítása érdekében a közlekedők optimalizálása, továbbá a konyha nappaliba történő integrálása, az éléskamra hűtőszekrényel történő kiváltása. Követelmény a korszerű fűtés, sőt az energiatakarékos megoldások keresése. Igény lett lakásonként 1 db gépkocsi telken belüli elhelyezése.

A bérlakások építésénél az angyalföldi lakásépítési hagyományokhoz is illeszkedő, olcsó lakások létesítése volt a cél. A sikeres lakásépítési stratégia alapjává vált az a tény, hogy az Önkormányzat a tulajdonában lévő telkeket megtartotta. A kerület lazán beépített külső területein, megfelelő városrendezési tervek alapján. felszámolták a kisipari és raktár hasznosítású területeket és a magántőke bevonása helyett saját erőből folytatták a lakásépítést. Meghatározták a költségszintet, ennek alapján az 50m² átlagos lakás területet, a lakásösszetétel és a garzon lakások arányát.

A három helyszínre egységes építészeti elveket alakítottunk ki, melyek azt a célt szolgálták, hogy az alacsony bekerülési költség ellenére, építészeti karaktert és használható közösségi tereket biztosítsunk a korszerű lakhatás megkövetelte funkcionális igények mentén.

Elveink röviden :

- a tömbbelső és az utcai közterület összekapcsolása,
- a nyitott lépcsőházak, közlekedők és a tervezett épülettömegek közötti köztes terek közösségi térként történő kialakítása,
- költség csökkentés érdekében csak egy – pinceszinti – gépkocsi szint tervezése, amivel a lakásszámot korlátozzuk,
- a viszonylag kis lakásokat kiegészítő további tárolók kialakítása,
- több színű homlokzati vakolat architektúra, - a nyílászárók ritmizálásával képzett arányrendszer és u.n. „lyúk” architektúra - alkalmazása.

Budapest, XIII. Ambrus u. 6. 45 lakásos önkormányzati bérház 2009-10

A telek gazdaságos beépítését utcai és udvari tömbökkel valósítjuk meg. Benapozási és tűzvédelmi szempontok alapján a belső tömb csak négy szintes. A két tömböt földszintes szárny köti össze, melyben folyosót és tárolókat terveztünk

Az udvari szárnyban – saját kerttel rendelkező - fsz-i lakásokat alakítunk ki, melyek belső kialakítása alkalmas mozgás-sérültek részére is. Az utcai szárny visszahúzott tetőszintjén 2 db tető-teraszos, viszonylag nagyobb, lakás található.

Budapest, XIII.Zsinór u. 70 lakásos önkormányzati bérház 2010

A telek beépítését Városrendezési Tanulmányban határoztuk meg, zárt sorú, két belső udvari szárnyal rendelkező tömeggel. A telek zöldterületét a szomszédos

önkormányzati tulajdonú telek közcélra átadott szakaszán a Rákos-patak menti zöldterülettel kötöttük össze.

Az utcai szárny négy emelet + tetőszint, az udvariak ötemeletes kialakításúak.

A régi körfolyosós bérházak mintájára a közlekedők és a lépcsőházak az udvar felé nyitottak, ami lehetőséget teremt a szomszédsági kapcsolatok ápolására. A két udvari szárny által határolt, földszint felett kialakított „zöld udvar” egyfajta közösségi élet színteréül is szolgál. Ezt segíti elő a hátsó kert felé épült lejárati és a kert építészeti megoldása is.

Az utcai oldalon a sötétebb tónusú alapsíkba bevágott összefogott ablakok közötti mező és kávék a nyílászárók fehér felületével egyeznek meg. Plasztikai változatosságot a felső két szinten kialakított loggiák jelentenek. Innen már a budai hegyek panorámája is feltárul.

Bp. .XIII. Frangepán u. 73. - Jász u. 65. 35 lakásos társasház 2009-10

Az épületet a sarok telek adta lehetőség kihasználásával két tömbre bontottuk. A két tömb között kialakult térbővületből nyílik a társasház bejárata. Az utcai teresedés, a Frangepán utcai fő gyalogos megközelítés felől kedvezően tágítja a Jász utca szűk keresztmetszetét. Építészeti elveink szerint átmenetet teremt az udvar és az utcai közterület között, anélkül hogy a zárt sorú városi beépítés szétesne. A két tömeget áttört függőfolyosók és egységes tetőlemez kapcsolják össze egy épületté. Így nemcsak a tömbbelső és a közterület vizuális kapcsolata, hanem az udvar átlevégőzése is megvalósul, és az épület közlekedői – mint a már említett közösségi terek - is átmeneti terekké alakulnak.

Az utcai homlokzatokra eredetileg olcsó kőburkolatot terveztünk, az udvarin pedig erkélyeket. Már a 2008-as gazdasági válság hatására mindez elmaradt.

A tetőszinten a lakások nagyméretű tető terasszal rendelkeznek.

Minden bemutatott épületem esetében fontos tényező a negyedik dimenzió, az idő. Az idő múlásának kihatása a köznapi épületek sorsában megkerülhetetlen, mindig is az volt. Az ilyen épületeket gyakran átalakítják, mivel létrejöttük számos körülménye megváltozik. Az épületek jó esetben, saját identitásuk feladása nélkül, számolnak ezzel az átalakíthatósággal. Kétségtelen viszont, hogy a társadalmi háttér, az építető fogékonysága, kulturáltsága vagy épp ezek hiánya döntő tényezővé válhat.

Ezért tartottam szükségesnek a hétköznapi építészettel kapcsolatban ennek a néhány gondolatnak az előadását.

Köszönöm figyelmüket!